ISTORIE

Tudor Dinu (n. 1978) este profesor doctor abilitat la Universitatea din București, unde predă limbă, literatură și cultură greacă, și *doctor honoris causa* al Universității Democrit a Traciei din Grecia. A susținut prelegeri și conferințe ca profesor invitat la universitățile din Atena (Kapodistrias și Harokopos), Tracia, Cipru, Berlin, Hamburg, Bruxelles, Lund, Cracovia, Bratislava, Brno, Kiev, Sofia, Plovdiv și Chișinău, dar și la mai multe societăți științifice din Grecia (Leukada, Kozani, Karpathos, Kalymnos etc.), Turcia și Egipt. În ultimii ani a participat la cele mai importante congrese internaționale de studii neoelene (Atena, Salonic, Ioannina, Chania, Chios, Paros, Komotini, Nicosia, Paris, Granada, Lund, Viena, Praga, Veliko Tîrnovo, Moscova, Sankt-Petersburg, Riga, Tbilisi etc.). În 2014 a fost ales și în 2018 și 2023 reales secretar general al Societății Europene de Studii Neoelene. Lucrările sale dedicate unor chestiuni de filologie, istorie, civilizație greacă veche, bizantină și postbizantină, dar mai ales istoriei și civilizației Țării Românești și Moldovei în secolele XVII–XIX au fost tipărite în Romania, Grecia, Cipru, Franța, Cehia, Letonia, Ucraina și Georgia. Totodată, Tudor Dinu a realizat traduceri atât din autori antici (Aristofan, Plutarh, Iamblichos, Seneca, Plinius Maior), cât și moderni (Iannis Ritsos, Nikos Engonopoulos, Andreas Embirikos, Hristos Yannaras etc.). Este fondator și redactor-șef al seriei de volume de studii neoelene *Neograeca Bucurestiensia*. La Humanitas a publicat următoarele titluri: *Mihai Viteazul, erou al eposului grec* (2008), *Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat – rivalități politice și literare la începutul secolului XVIII* (2011), monografia în trei volume *Bucureștiul fanariot – I: Biserici, ceremonii, războaie* (2015), *II: Administrație, meșteșuguri, negoț* (2017), *III: Viață cotidiană, divertisment, cultură* (2020) –, *Chipuri din bisericile Țării Românești și Moldovei* (2018) – lucrare distinsă cu premiul Academiei din Atena –, *Revoluția greacă de la 1821 pe teritoriul Moldovei și al Țării Românești* (2022) – premiul Mihail Kogălniceanu al Academiei Române (2024) –, *Moda în Țara Românească. Între Fanar, Viena și Paris (1800–1850)* (2023), *Băi, hammamuri, desfătări. O istorie ilustrată a băilor din Țara Românească și Moldova* (2024). În duminica de Florii a anului 2018 a fost înnobilat la Constantinopol de către Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu care i-a acordat titlul bizantin de *árchon hypomnematográphos*.

TUDOR DINU

GRECIA DIN ROMÂNIA
MĂNĂSTIRILE ÎNCHINATE
DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI MOLDOVA
1564–1866

HUMANITAS

Volum apărut cu sprijinul financiar
al Grupului Sofmedica.

Fotografiile reproduse în volum aparțin,
în lipsa altor precizări, autorului.

Redactor: Dionisie Pîrvuloiu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Sabina Lungu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Dan Dulgheru
Cartografie: Beniamin Stoica-Fuchs

Tipărit la Master Print Super Offset

© HUMANITAS, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Dinu, Tudor
Grecia din România: mănăstirile închinate din Țara Românească
și Moldova: (1564-1866) / Tudor Dinu. – București: Humanitas, 2025
Conține bibliografie
Index
ISBN 978-973-50-8900-9
94

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Părinților mei,
care mi-au insuflat dragostea pentru Sfânta Biserică

Cuprins

Argument 9
Precuvântare 11

1. Temeiurile și condițiile închinărilor 15
2. Închinări, dezînchinări și reînchinări 48
3. Cronologia și geografia închinărilor de mănăstiri din Țara Românească și Moldova 75
4. Personalul din mănăstirile închinate 98
5. Aspectul și dotările mănăstirilor închinate 157
6. Patrimoniul mănăstiresc – îmbogățire și exploatare 198
7. Privilegiile sfintelor mănăstiri 259
8. Rentabilitatea mănăstirilor și ajutoarele trimise peste hotare 277
9. Contribuția mănăstirilor închinate pe plan local 294
10. Lunga agonie a mănăstirilor închinate după Revoluția de la 1821 311

Mulțumiri 337
Hărți 338
Lista mănăstirilor închinate din Țara Românească și Moldova 343
Glosar 361
Abrevieri 375
Note 377
Bibliografie 395
Indice 405

Argument

ÎN CADRUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI OBLIGATORIU, TINERII ROMÂNI DE astăzi află despre mănăstirile închinate cel mult atunci când profesorul de istorie le evocă misterioasa secularizare (= confiscare) a averii Bisericii. Măsura luată de Alexandru Ioan Cuza în decembrie 1863, cu un sprijin politic aproape unanim, este prezentată cu această ocazie drept una dintre pietrele de temelie ale modernizării Principatelor Unite, iar exploatarea țăranului român de către nesățioșii clerici venetici este înfierată cu aplomb. Aproape niciodată nu se pomenește însă despre impactul secularizării asupra vieții monahale din Țara Românească și Moldova, aduse dintr-odată în pragul colapsului, după cum nu se spune mai nimic nici despre reverberațiile actuale ale deciziei – susținerea financiară a Bisericii Ortodoxe Române de către stat în compensație pentru naționalizarea proprietăților ei cu mai bine de o sută șaizeci de ani în urmă. La fel, necunoscute rămân acțiunile autorităților ecleziastice din Grecia sau din Orient, care nici până astăzi nu se pot împăca cu pierderea foarte profitabilelor proprietăți de la gurile Dunării.

Dar poate că cea mai gravă lipsă o reprezintă necunoașterea rolului fundamental jucat timp de trei secole de cele peste două sute de lăcașuri monahale cu călugări greci, care au adus pe pământ românesc cultura ecleziastică elenică, superioară celei slavone preexistente. Situația are însă și cauze obiective: nu există în bibliografia de specialitate nici o monografie de ansamblu din care să putem afla cu exactitate motivele pentru care strămoșii noștri și-au închinat ctitoriile la Muntele Athos, la Sfântul Mormânt de la Ierusalim, la Patriarhia Alexandriei, la Mănăstirea Sfintei Ecaterina din Sinai, la Meteore sau la alte așezăminte monastice din lumea greacă. De asemenea, nu avem de unde să cunoaștem felul în care funcționau mănăstirile, ce dotări și ce proprietăți dețineau, de ce privilegii beneficiau, ce sume trimiteau peste hotare, dar și ce contribuție aduceau pe plan local. Aceste lacune se explică prin faptul că

cercetătorii noștri și-au canalizat eforturile, uneori supraomenești, în primul rând pe editarea uriașului volum de documente păstrate cu privire la mănăstirile închinate și, respectiv, pe elucidarea unor aspecte de detaliu din istoria diverselor așezăminte monastice. Pe de altă parte, o bogată bibliografie, nu lipsită deseori de părtinire, a fost dedicată luptei acerbe duse de autoritățile române în perioada 1821–1863 împotriva mănăstirilor închinate și a susținătorilor lor din afară, în primul rând a Rusiei țariste.

PENTRU A UMPLE ACEST GOL ISTORIOGRAFIC, AM DESFĂȘURAT PE parcursul mai multor ani o amplă muncă de documentare nu doar în bibliotecile și arhivele din București, Iași și alte mari orașe, ci și în muzeele și colecțiile particulare în care se păstrează unele dintre comorile de artă ecleziastică aflate odinioară în posesia lăcașelor de cult. Totodată, am întreprins lungi călătorii de cercetare de-a lungul și de-a latul Țării Românești și Moldovei, ajungând în toate fostele așezăminte închinate sau în locurile în care au ființat odinioară acestea, în căutarea de mărturii cu privire la trecutul lor elenic. În fine, pașii m-au purtat și prin Grecia și prin Orientul creștin, unde nu doar am identificat înscrisuri sau odoare provenind din Țările Române, ci am și stat de vorbă cu călugării, căutând să văd cum percep ei secularizarea și efectele acesteia asupra propriilor așezăminte. Am adunat astfel un însemnat material scris și vizual (peste 30.000 de pagini de documente și mai mult de 20.000 de imagini), din care am căutat să extrag esența, reconstituind istoria mănăstirilor închinate în toată complexitatea ei, fără a fi în nici un fel animat de idei preconcepute sau parti-pris-uri.

Precuvântare

ÎN VALAHIA ȘI MOLDOVA, ATÂT VEACUL DE MIJLOC, CÂT ȘI PERIOADA postmedievală, care s-a prelungit până la Revoluția de la 1821, au fost vremuri ale izolării, în care cei mai mulți români, nu doar țăranii legați de glie, își petreceau întreaga viață în locul în care le fusese sortit să se nască. Iar statutul special de provincii exclusiv creștine ale Imperiului Otoman, în care musulmanii nu puteau călători decât în condiții excepționale, a contribuit considerabil la creșterea enclavizării Principatelor, făcând foarte dificile și pentru români deplasările peste hotare, rezervate în principal solilor (diplomaților) și negustorilor.

Și totuși, de-a lungul întregii perioade, Biserica a continuat să cultive la noi ideea unității lumii ortodoxe, căzută acum în bună parte sub stăpânirea Imperiului Otoman, ce controla atât Țara Sfântă, cât și marile centre monastice (panortodoxe) de pe Muntele Athos sau de la Meteora. Aceasta presupunea și că Țările Române, care continuau să se bucure de libertate religioasă deplină, dar și de o certă prosperitate, erau datoare să își ajute frații de credință aflați într-o situație critică riscând să fie aruncați în brațele islamului. Iar puterea de persuasiune a Bisericii a făcut ca, încă din veacul al XIV-lea, domnii români să trimită ajutoare bănești și odoare de preț la Athos, Ierusalim sau aiurea, ori să le ofere adăpost clericilor pravoslavnici ce izbutiseră să scape din ghearele musulmanilor. Era însă vorba de contribuții ocazionale neîndestulătoare pentru a asigura supraviețuirea patriarhiilor sau marilor lavre supuse de otomani unei fiscalități împovărătoare. Ca atare, încă de prin secolul al XVI-lea evlavioșii domni ai Țării Românești și Moldovei au găsit cu cale să dăruiască patriarhiilor sau mănăstirilor ortodoxe din Balcani sau din Orient proprietăți la gurile Dunării, ori să le confere dreptul de a încasa constant unele venituri ce ar fi revenit altminteri statului. Numai că distanța considerabilă ce le separa de Principate făcea ca, de cele mai multe ori, acestea să nu poată beneficia efectiv de facilitățile acordate.

Prin urmare, începând din ultimele decenii ale veacului al XVI-lea, domnii noștri, dar și alți ctitori, purtați de o dragoste fierbinte pentru locurile în care trăiseră Mântuitorul sau Părinții de seamă ai ortodoxiei, au găsit de cuviință să închine, adică să dăruiască, propriile lăcașuri monastice unor autorități ecleziastice străine, care urmau să le administreze prin intermediul unor călugări detașați în Țările Române, cu sarcina de a trimite în străinătate o parte a veniturilor. Dacă, desigur, dorința de a-i ajuta pe frații de credință aflați la ananghie a constituit temeiul celor mai multe închinări către zonele cele mai urgisite ale lumii ortodoxe (Palestina și Egiptul în special), în alte cazuri, românii și-au dăruit peste hotare ctitoriile tocmai pentru a le asigura supraviețuirea, convinși că monahii din marile lavre ale Orientului aveau să fie niște administratori mult mai pricepuți decât călugării autohtoni, dar și că rugăciunile înălțate la Ierusalim, la Athos sau în alte locuri erau mult mai puternice decât cele de la noi și, prin urmare, le puteau asigura iertarea păcatelor și viața de veci în lumea de dincolo.

Atât de mulți au fost ctitorii, urmașii lor sau domnii Țărilor Române animați de astfel de convingeri, încât, între anii '60 ai veacului al XVIII-lea și al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, aproape 220 de mănăstiri și schituri (vreo 130 în Valahia și vreo 90 în Moldova) au fost trecute pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp în subordinea unor autorități ecleziastice din lumea ortodoxă orientală. Dintre acestea, cele mai multe (aproape 100) au fost dăruite unor mănăstiri de la Muntele Athos, cu care Țările Române au întreținut permanent legături strânse dincolo de vicisitudinile istoriei. Pe locul al doilea s-au plasat închinările către Locurile Sfinte legate de episoade din Vechiul și Noul Testament (Patriarhia Ierusalimului, circa 45; Lavra Sfântului Sava din Palestina, 4; Mănăstirea Sfintei Ecaterina de la Sinai, circa 20; Patriarhia Alexandriei, circa 10). În fine, cu metocuri în Țările Române au fost înzestrate și vreo 20 de mănăstiri din zone din nordul lumii elenice (Tracia, Macedonia, Tesalia și Epir), cu care mai ales Valahia a dezvoltat de timpuriu relații, nu doar grație relativei apropieri, ci și datorită foarte dinamicelor populații aromânești de acolo.

Apariția încă de pe la sfârșitul veacului al XVI-lea, pe teritoriul Principatelor, a metocurilor în care se nevoiau călugări greci a făcut ca limba în care se scriseseră nu doar Noul Testament, ci și capodoperele Antichității clasice să se răspândească de-a lungul și de-a latul Țărilor Române, contribuind la creșterea nivelului de educație a elitelor locale. Totuși, mănăstirile închinate au rămas adesea doar centre de spiritualitate, iar nu și de cultură, căci călugării aveau de cele mai multe ori ocupații mult mai presante decât aceea de a se dedica studiului și scrisului, ori de a organiza școli pentru junii dornici de învățătură, mai ales că adeseori nici nu dispuneau de manualele și cărțile trebuincioase.

În astfel de lăcașuri monastice, starețul, secondat de obicei de cel mult câțiva monahi, trebuia nu doar să asigure ținerea slujbelor după tipicul mănăstiresc, ci și să administreze și să sporească un patrimoniu deseori foarte consistent și variat, întrucât mulțumită generozității ctitorilor, dar și a multor dreptcredincioși de peste vremuri aflați în așteptarea Împărăției Cerurilor, marile așezăminte monastice au ajuns să aibă în proprietate moșii, vii, livezi, pajiști, prisăci, păduri, munți, bălți (iazuri), mori, poduri, cariere de piatră, puțuri de păcură, ferăstraie, pive, orașe, terenuri, case, prăvălii (dughene), cârciumi (pivnițe), poverne (velnițe), hanuri, scaune de carne, plăcintării, cafenele, băi, chervăsării. Era o activitate care îi acapara starețului cea mai mare parte a timpului, căci era nevoit să găsească oameni care să exploateze aceste bunuri, să încheie înțelegeri cu ei, să îi supravegheze, să îi reclame autorităților sau chiar să îi acționeze în judecată dacă nu își îndeplineau obligațiile asumate etc. În egală măsură, egumenului îi revenea sarcina de a coordona și monitoriza personalul din mănăstire, nu doar pe călugări, ci și pe mirenii care făceau muncile grele. Era vorba, pe de-o parte, de așa-numiții poslușnici (scutelnici), străini sau oameni de prin partea locului, degrevați parțial sau total de obligațiile fiscale față de stat în schimbul prestării de servicii generale (argați) sau specializate (plugari, morari, grădinari, păstori, văcari, herghelegii, vieri, prisăcari etc.) pentru sfintele lăcașuri, și pe de alta, de țigani robi, mai rar calificați (fierari, căldărari, lăcătuși, lingurari) și mai frecvent puși să facă orice treabă era nevoie în schimbul unei rații amărâte de hrană și al unor veșminte ponosite. Mai ales că, nefiind plătiți, acești lucrători nu aveau nici o motivație să se spetească muncind, așa cum se întâmpla și cu țăranii legați de glie până la jumătatea veacului al XVIII-lea (rumâni/vecini) de pe moșiile mănăstirești, pe care pravila țării îi obliga să presteze clacă. Din aceste motive, mănăstirile erau deseori neîngrijite, iar productivitatea domeniilor redusă până la găsirea soluției arendării către antreprenori privați nemiloși cu țăranii.

Pe de altă parte, neremunerarea unora dintre lucrători corelată cu numărul mare al proprietăților deținute creau premisele unei certe rentabilități a mănăstirilor, ce depindea însă în bună măsură de abilitățile manageriale ale starețului, de dedicarea, dar și de onestitatea sa. Căci nu erau rare cazurile în care unii clerici, sosiți din lumea greacă înrobită în care Biserica se zbătea adesea într-o sărăcie lucie, se dedulceau cu traiul bun de stăpâni ai unui mic imperiu financiar și găseau cu cale să se înfrupte fără jenă din veniturile așezămintelor pe care le administrau, punându-și deoparte bani albi pentru zilele negre de după încheierea mandatului.

Așa se face că uneori egumenii trimiteau doar parțial sau chiar nu expediau deloc ajutorul datorat mănăstirilor-mamă (*embatic*, *etision*), pe care închinătorii îl stabiliseră în sumă fixă sau în procent din veniturile lăcașului din Țările Române. Când însă ajungeau după o lungă

și primejdioasă călătorie la destinație, acești bani făceau câteodată minuni, mai ales în cazul patriarhiilor/episcopiilor/mănăstirilor sărace, permanent amenințate de spectrul falimentului sau chiar al dispariției. În plus, mănăstirile închinate de la noi nu doar că au salvat în multe cazuri monahismul răsăritean aflat sub stăpânire musulmană, ci și-au dat obolul și pe plan local. Printre altele, ele au oferit adăpost călătorilor și nevoiașilor, au găzduit spitale, carantine, școli și alte instituții publice și s-au ocupat de întreținerea lor, au cotizat la buget și au ajutat țara cu sume însemnate atunci când aceasta se confrunta cu cheltuieli extraordinare, au construit și reparat drumuri, poduri, mori și alte utilaje. Nu au făcut-o însă de cele mai multe ori din proprie inițiativă, ci forțate de domni sau de alte autorități ale statului, căci stareții nu erau deloc încântați să vadă cum profitul așezămintelor pe care le conduceau se reducea considerabil în acest fel. Așa că, după revoluția de la 1821, care i-a văduvit de drepturi politice pe grecii din Principate, aceștia au refuzat cu încăpățânare să mai ofere câte ceva și țărilor în care trăiau și care le asigurau bunăstarea, bizuindu-se exclusiv pe susținerea fraților ruși, capabili, pasămite, să impună tot ceea ce li se năzărea în Țara Românească și Moldova. Pe termen lung, a fost vorba de o eroare fatală, echivalentă cu semnarea propriei sentințe de condamnare la moarte.

Dincolo de sfârșitul lor lamentabil, mănăstirile închinate au fost vreme de secole nu doar agenți economici esențiali ai Țărilor Române, ci și însemnate focare de spiritualitate ce au adus pe teritoriul Moldovei și Țării Românești ortodoxia în varianta ei greacă și au păstrat vie legătura cu marile centre ale creștinătății răsăritene. Au continuat să cultive arta ecleziastică de tradiție bizantină în forme deseori originale și remarcabile, așa cum sperăm să se convingă cititorul, însoțindu-ne într-un amplu periplu imagistic ce ne va purta atât prin lăcașurile închinate, răspândite de-a lungul și de-a latul Țărilor Române, cât și în unghere neștiute ale Orientului ortodox. În călătoria noastră, nu numai că ne vom bucura de frumusețea binecuvântată a artei sacre, ci vom pătrunde și în tainele unei lumi demult apuse, cu frământările și luptele ei pentru dominație, bogăție și slavă deșartă.

1. Temeiurile și condițiile închinărilor

FENOMENUL ÎNCHINĂRII DE MĂNĂSTIRI DIN ȚĂRILE ROMÂNE CĂTRE așezăminte monahale de peste hotare (al oferirii gratuite de lăcașuri de cult românești unor proprietari și administratori străini, necunoscuți, aflați peste mări și țări) acoperă un sfert de mileniu de istorie (1564–1814) și, ca atare, nu poate fi explicat într-o manieră unitară. Totuși, studiul atent al celor peste 100 de hrisoave de închinare și acte conexe păstrate îngăduie stabilirea relativ exactă a intențiilor care i-au animat pe binefăcătorii din Principate.

Astfel, cu toate că poate părea paradoxal, cea mai frecventă motivație a donatorilor nu era cea de a ajuta prestigioasele așezăminte monastice din lumea greacă, asemenea unor autentici urmași ai împăraților bizantini, ci de a-și salva propriile ctitorii ajunse din varii motive în pragul colapsului.

Desigur, o astfel de decizie era firească în cazul modestelor schituri de familie, a căror supraviețuire se baza exclusiv pe generozitatea constantă a proprietarilor, care depindea în mod direct de fluctuațiile situației lor financiare. De pildă, la 27 octombrie 1677, Lupu iuzbașa din Călugăreni, împreună cu fratele său și cu fiii lui Dragomir căpitanul, constatând cu durere în suflet că nu mai dispuneau de resursele necesare pentru a-și întreține ctitoria de familie („neputând noi să o ținem, rămânând acel sfânt loc pustiu și toate moși(i)le ceii sfinte mănăstiri, neavând cine să le caute, într-alt chip n-am avut cum face“[1]), decideau să o dăruiască Mănăstirii Bradu, metoc al străvechiului așezământ Molyvdoskepastos (Plumbuita) din zona Pogoniana în Epir („care mănăstire este făcută de împăratul Costandin Pogonat și de împăratul Andronic Paleologul“[2]), „ca să caute să o direagă cum se cade“ și „să nu rămână pustie să pună preoți călugări să facă dumnezeeștile slujbe cum se cade“[3]. Și tot în subordinea unei mănăstiri din Pogoniana (Gura) ajungea la 5 martie 1729 și „schitulețul făcut din neamul părinților noștri“ Roata Cătunu (azi în județul

Modesta, dar cocheta mănăstire bizantină a Adormirii Maicii Domnului Molyvdoskepastos („cea Acoperită cu Plumb", așa cum era în trecut), datând în forma ei actuală din veacul XVI, se găsește în Epir, la numai 400 de metri de actuala frontieră de stat dintre Grecia și Albania. Odinioară, avea cinci metocuri în Țara Românească, printre care și însemnata mănăstire buzoiană Bradu (sus). Tabloul votiv al bisericuței din Roata Cătunu (jud. Giurgiu, 1668) reprezentându-i pe Iană Popa și pe Moșul Serafim, originari din Pogoniana Epirului, unde ctitoria familiei a fost închinată în 1729 la Mănăstirea Sfinților Arhangheli din Gura (jos).

Dintre toate mănăstirile athonite, lavra Ivirului a deținut cele mai multe metocuri în Țara Românească (fotografie de Ștefan Dumitru).

Giurgiu), nu pentru renumele așezământului-mamă, ci pentru reputația de bun manager de care se bucura ctitorul și egumenul metocului Gurei din București (Stavropoleos), Ioanichie de la Ostanița, care, în plus, se trăgea din același ținut cu ctitorii („fiind și părintele Stavropoleos din patria noastră"), aflați pe atunci la ananghie („eu Pană pitar… Constantin Popa, nepot lui Iană popa, dinpreună cu nepoții părintelui Serafim, ispravnicul ot Roata, anume: diaconul Oancea, brat ego Popa"[4]).În mod mai puțin așteptat, într-o stare critică, pe care hrisoavele de închinare o descriu câteodată în mod plastic, ajungeau deseori din răutatea vremurilor și a oamenilor chiar mănăstiri mari, cu tradiție și un patrimoniu imobiliar foarte consistent. Astfel, înainte de a trece sub jurisdicția Patriarhiei Ierusalimului la 4 mai 1677, Bistrița moldavă se găsea într-o „stare de estremă ruină și totală destrugere, răsipită și lipsită nu numai de tot felul de ornamente, ci și de sânțitele vestminte scumpe, de multele scule și de însemnatele sale moșii, încă și de sclavii sei țigani ce-i fură dăruiți și confirmați de pre înălțatul de vecinica amintire Alexandru Voievod, supranumit Bun și Bătrân, carele zace înmormântat acolo"[5]. Nu rareori, de această situație intolerabilă vinovați se făceau stareții sau călugării stăpâniți de morbul înavuțirii și de alte patimi. Bunăoară, înainte de a fi afierosit pentru scurtă vreme mănăstirii athonite Ivir la 16 februarie 1630, așezământul de la Dealu ajunsese „să se pustiască

Întemeiată în vremea domniei lui Alexandru cel Bun (1400–1432), dar rezidită de Petru Rareș în 1542–1545, mănăstirea Căpriana (azi în raionul Strășeni din Republica Moldova) a fost închinată în 1698 la Zograf, lavra bulgară de la muntele Athos.

[...] și să se nimicească“ din pricina nemerniciei egumenilor care își însușiseră fără nici o urmă de jenă venitul pe care îl administrau și apoi își luaseră discret tălpășița („au plecat de la sfânta mănăstire“[6]). La Căpriana, viitorul metoc al Zografului din Basarabia, răspunzător pentru dezastrul din 1698 nu era doar starețul, ci și „călugării răi, leneși și netrebnici lui Dumnezeu și oamenilor“, care prin „nepăsarea și reaua lor așezare“ făcuseră ca mănăstirea să devină „forte slabă și sărăcită [...] fără bucate și fără tot ce trebuie pentru hrană“[7]. De aceeași teapă par a fi fost și monahii închinoviați la Galata, lângă Iași, care, neavând „teamă de Dumnezeu în inimile lor“, „risipeau și cheltuiau fără grijă“ bucatele și venitul sfintei mănăstiri, ba chiar nu se sfiau să facă dispărute fără urmă odoarele cu care ctitorul înzestrase lăcașul („odăjdiile i argintăria bisericească care a fost dată de răposatul Petru voievod [...] toate au pierit“[8]). Mai precauți, monahii de la Probota, dornici să nu poată fi învinuiți ei înșiși de prădarea patrimoniului propriului așezământ, s-au mulțumit să bage acolo „tâlharii de-au jecuit toată averea boiarilor țării din vistieria mănăstirii“. Și, de parcă n-ar fi fost de ajuns că aduseseră așezământul în sapă de lemn, au mai tras și niște chefuri de pomină, care s-au soldat cu incendierea lăcașului de închinăciune („și o au aprins cu bețiile de au ars“[9]).